

فلسفه اسلامی متأخر و راه حل سینوی مسئله استقرا

ataheri@sharif.edu

سیدعلی طاهری خرم‌آبادی / استادیار دانشگاه صنعتی شریف

پذیرش: ۹۷/۰۷/۱۸

دریافت: ۹۷/۰۲/۱۱

چکیده

مسئله استقرا، پرسش از چگونگی پرکردن شکافی است که میان مقدمات استدلال استقرایی و نتیجه وجود دارد. ابن‌سینا و پیروانش برای حل این مشکل میان تجربه و استقرا فرق گذاشته‌اند. به عقیده آنان تجربه برخلاف استقرا بر مشاهده صرف افراد مبتنی نیست، بلکه این مشاهدات به همراه قیاس‌اند که حکم تجربی را نتیجه می‌دهند. مقدمه کبرای این قیاس این اصل فلسفی است که اتفاق، دائمی یا اکثری نیست. برخی فیلسوفان معاصر اسلامی این راه‌حل را مورد نقد قرار داده‌اند. یک انتقاد اصلی این است که مقدمه کبرا در قیاس مزبور، بدیهی نیست و هیچ استدلالی نیز بر آن اقامه نشده است. من در این مقاله نشان داده‌ام که این انتقادهای ناشی از برداشت ناصحیحی از آن اصل مربوط به اتفاقی‌هاست. تفسیر صحیح از این اصل منوط به توجه بیشتر به برخی تمایزهای میان انواع علت و به خصوص دیدگاه‌های فلسفه سینوی درباره علت‌های طبیعی است.

کلیدواژه‌ها: استقرا، تجربه، اتفاق.